

ГОЛЕМО ИСКУСТВО И МУДРОСТ ДАВИДОВА

Војислав Аранђеловић, *Давид из Штрпци казује*
Едиција *Казивања*, књига 3 (2016)
(на корицама: Раде Ристић, *Јаловик Извор*, акварел)

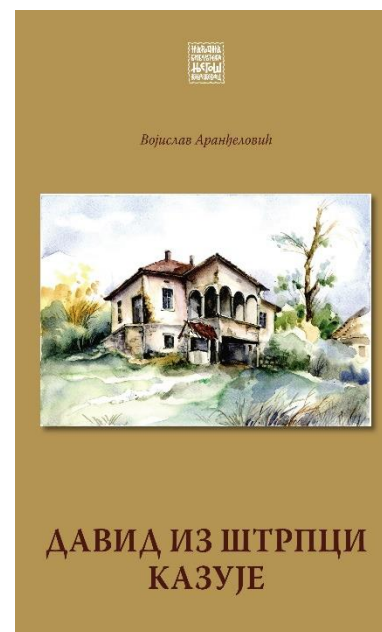
Из пера књажевачког књижевника, професора српског језика и књижевности, Војислава Аранђеловића, у едицији *Казивања*, изашла је по обиму невелика књига – прозно-поетски бисер – да обогати савремену завичајну књижевност, писану на дијалекту. О особености ове књиге, која по језику, књижевној форми и изразу, *бежи од нормираних облика којима се бави теорија књижевности*, пише аутор у предговору обраћајући се будућем читаоцу, и нарочито му скреће пажњу на *шаренило тема, мотива и поетско-естетских категорија – од лиризма преко епике до ироније, комике и сатире*.

Давид из Штрпци казује наслов је књиге, а и њеног првог дела, прозног, у коме писац, у форми монолога, износи животопис времешног Давида из књажевачког села Штрбац, и то од његовог детињства, младости и зрелих година све до позне старости.

О томе ко је Давид из Штрпци и који су његови мотиви да пред читаоца изнесе своја *промишљања*, тумачење је у поговору књиге дао Аранђеловићев колега по струци, професор српског језика и књижевности, Бојан Ристић: *Давид је човек осамдесетих година, чији је 'вир живота на увиру'. Године, које су протекле у тешком раду, донеле су му големо искуство и мудрост, која се не може научити ни у једној школи. Преко главе је претурио свашта, и лепо и ружно. Због тога сматра да и он, неписмени сељак, има шта да каже, а – осим тога – потребан му је и разговор, то јест неко ко ће да га слуша. Давид је сељак, поносан на своје занимање и порекло. Сматра да сељак, да би опстао, мора да буде свестран: да познаје готово све занате, да рукује пољопривредном механизацијом, да тимари стоку и обрађује земљу, да обезбеђује огрев и зимницу, али и да васпитава своје потомство да буду вредни и часни људи. 'Прави сељак има се снајде у сваку државу', закључује Давид. Дакле, у лику Давида налазимо лик српског сељака, који кроз живот*

пролази трпљењем и вредним радом, који је прегурао и ратове и свакодневну немаштину, који је кроз живот корачао скромно и зато је опстао.

Давидова животна прича преплиће се са причама и анегдотама о другим, како у предговору каже писац, *обичним, малим људима, а њихови су доживљаји и догађаји који их прате углавном блиски истини*. Временски су везани за 20. век, а просторно за неколико села у околини Књажевца. Кроз те приче и Давидов животопис, Аранђеловић ненаметљиво дочарава живот на селу, а и породични живот у Србији током читавог 20. века, као и то како на обичан људски живот могу да утичу историјски и политички догађаји. Дајући себи за право да као човек у годинама поучи млађе нараштаје, при крају својих казивања, како примећује Ристић, *Давид се осврће и на српске поделе, нарави и мане, у којима тражи узрок тога што 'на ми идемо наопако, назад, у рикверц'*. Па ипак, кроз све Аранђеловићеве *'давидарије'*, *провлачи се непатворени хумор, сеоски смех*.

Други део књиге, под насловом *Уз Тимок – низ Тимок*, састоји се од седам песама на дијалекту, различите тематике. Како у поговору пише Бојан Ристић, ова мала збирка садржи описне песме о лепотама старопланинских предела, породичне песме са аутобиографским елементима и песме везане за поједине тренутке из историје заглавског села Папратна.

По Ристићевом мишљењу, писање поезије на дијалекту велики је изазов, а Војислав Аранђеловић, песник, објашњава зашто се тог изазова прихватио – у жељи да покаже како *наш народни, матерњи говор пружа велике могућности за казивање најфинијих треперења песникове душе и да, тако, има високу и значајну поетско-литерарну вредност и да заслужује да са својим специфичним ритмом и мелодијом још дуго, дуго живи.*

Посебну пажњу на дијалектолошку заоставштину у Аранђеловићевој књизи скреће и Бојан Ристић: *Као професор српског језика и књижевности, Војислав Аранђеловић носи велику 'специфичну тежину' писања на дијалекту. Говор наших предака се мења, нестаје и прилагођава се стандардном језику. Због тога је битно да га сачувамо, како бисмо знали ко смо, одакле смо, али и шта остављамо у аманет наредним генерацијама. У том смислу, ова књижица, иако невеликог обима, вредно је сведочанство о животу на Старој*

*планини и у долини Тимока. [...] Указујући на то да Давид из Штрпци недвосмислено асоцира на Давида Штрпца из Кочићеве драме *Јазавац пред судом*, Ристић закључује да су и овом, тимочком Давиду језик и говор најубојитије оружје. Он говори тимочким дијалектом, са много архаизама и позајмљеница, са умереним експираторним акценом и уз коришћење само два падежа.*

У време када се врше значајна дијалектолошка истраживања у књажевачком крају у циљу заштите и очувања тимочког говора, као једног од најугроженијих, професор српског језика Војислав Аранђеловић томе доприноси овом књигом, и охрабрује нас да што чешће користимо свој матерњи говор, будући да он у многим приликама и ситуацијама омогућава учесницима у комуникацији да јасније и прецизније искажу своје мисли и поруке.

Уз речи писца, аутора поговора и уредника књиге на промоцији 13. децембра 2016, мисли и поруке Давида из Штрпци веома су јасно и прецизно изречене на изворном тимочком, у интерпретацији професора енглеског језика Младена Милошевића. На опште одушевљење бројне публике, поштовалаца лепе књижевности и лепе речи на дијалекту.

Владана Стојадиновић, уредник

Мóјата млáдос (колкó ју имáло)

Кадá сам зарутавéл и кадá сам почéл да шњéвам женé и девојће, тој се слáбо сéчам, али врéме за мóјето момкува́ње не билó нíкакво.

Почéше ме рáно вóде по печáлбу и сéчам се да су ме плна дрвéна коли́ца сас цíгле ел сас мáлтер трка́ála, а тáрге за ношéње кáмен су ме у зéмљу набијáле. Кад мáлко ожилáве и очврснú, ја почé ви́ше да се дрúжим сас мóмци и девојће, али почé рат и све се некакó прóмени. Нémци ни, íстина, несú мlóго досацúвали. Какó се ја сéчам сáмо су једанпúт, на Велигден, дóшли у селó. Купíше нéколко јáјца и отóше, а ми се бéомо поплашíли па нáпола пéчени јагáњци, са све режњóви, покутáмо у бунари́, а нећí ји однéсоше у Осóј, у áлугу. Јес да ни, какó реко, Нémци несú досадíли, али овíја нáши су га баш претерáли. А ли се дéси нећí прáзник, а онí – евé ји, држú збор. И, какó да се договáрају: једанпúт једнí, дрúђи пут – дрúђи. Једнí прíчају да ће ућíну пóрез и да ће све да растé големó, као у Совјéтски Сáвез, а дрúђи плáше нáрод да се код комуни́сти не знáје кој с когá спи и да се нéче знáје ни брат ни сестрá.

Ја сам избегáвáл да íдем на тíја збóрови, а какó несáм вóјску служíл, несú ме ни наговарáли ни мобилисáли. Несáм нíгде ни ишáл, па сам по цел дан, íза цркву, игрáл кáрте, а нáјвише áјнц.

Пред крај рат, кад овде пројдоше Рúси, мобилисаше и мен, те ти ја пројдо пéшћи од Ужице, преко Фóчу и Гóражде, цéлу Бóсну и Хрвátску, све до Цéље у Словéнију. Пóсле сам бил на дослужување у Óсијек, а кад се и тој зáврши, ја се ожени и постадо онóј што сам и до тýг бил: сеља́к и дунђерин. Све теј гóдине рачуна́м у мóјуту мла́дос и чу ви испр́ичам нéколко пр́иче из тој врéме. Нештó сам сáм доживéл, а нештó сам чул од дрúђи љúди. Нештó је баш íстина, а нештó је мáлко наћитено, кáкото и свáка пр́ича. Нéка су ви пр́ичете на здравје и на смеј.

(Из књиге *Давид из Штрпци казује*)